

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 31.1.2013
COM(2013) 37 final

ZELENÁ KNIHA

O NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIKÁCH MEZI PODNIKY V EVROPĚ V DODAVATELSKÉM ŘETĚZCI V OBLASTI POTRAVINOVÉHO A NEPOTRAVINOVÉHO ZBOŽÍ

(Text s významem pro EHP)

Obsah

1.	ÚVOD	3
2.	DEFINICE NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK.....	6
2.1.	<i>Pojem „nekalé obchodní praktiky“</i>	6
2.2.	<i>Příklady nekalých obchodních praktik</i>	8
2.3.	<i>Možné dopady nekalých obchodních praktik</i>	8
3.	Právní rámce k potírání nekalých obchodních praktik.....	10
3.1.	<i>Roztříštěné právní rámce na vnitrostátní úrovni</i>	10
3.2.	<i>Ochrana proti nekalým obchodním praktikám na úrovni EU</i>	13
4.	PROSAZOVÁNÍ PRAVIDEL PROTI NEKALÝM OBCHODNÍM PRAKTIKÁM	16
4.1.	<i>Systémy prosazování na vnitrostátní úrovni</i>	16
4.2.	<i>Systémy pro prosazování na úrovni EU</i>	17
5.	DRUHY NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK.....	18
5.1.	<i>Nejednoznačné smluvní podmínky</i>	19
5.2.	<i>Neexistence písemných smluv</i>	19
5.3.	<i>Změny smlouvy se zpětnou účinností</i>	19
5.4.	<i>Nepoctivé přenesení obchodního rizika</i>	19
5.5.	<i>Nepoctivé používání informací</i>	20
5.6.	<i>Nepoctivé ukončení obchodního vztahu</i>	20
5.7.	<i>Teritoriální omezení nabídky</i>	21
5.8.	<i>Společné znaky nekalých obchodních praktik</i>	22
6.	OBECNÉ POZNÁMKY	23
7.	DALŠÍ KROKY	24

1. ÚVOD

Dodavatelský řetězec mezi podniky je významným prvkem evropského hospodářství. Směřují jím produkty a služby od dodavatelů ke spotřebitelům a má přímý dopad na hospodářský růst a zaměstnanost. Obchodní služby představují 4,3 % HDP EU, 18,7 milionů (čili 8,3 %) pracovních míst v EU a 17 % malých a středních podniků EU¹. Zajišťují spotřebitelům distribuci zboží a služeb z ostatních hospodářských odvětví, jako je zemědělství, průmyslová výroba, logistika a služby informačních technologií.

Tato zelená kniha se zabývá dodavatelským řetězcem mezi podniky v oblasti obchodu s potravinovým a nepotravinovým zbožím, čímž se rozumí řetězec transakcí mezi podniky či mezi podniky a veřejnými orgány, který ústí v dodání zboží, jež je určeno široké veřejnosti pro osobní či domácí spotřebu či využívání. Dodavatelský řetězec se skládá z řady aktérů (producentů/zpracovatelů/distributorů), z nichž všichni ovlivňují konečnou cenu, kterou platí spotřebitel. Tento vliv se liší podle dotčeného potravinového a nepotravinového pododvětví. K dosažení maximálního ekonomického potenciálu těchto odvětví je klíčový řádně fungující dodavatelský řetězec v oblasti potravinového a nepotravinového zboží.

Během posledních dvou desetiletí se dodavatelský řetězec mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží z ekonomických, sociálních a demografických důvodů značně změnil. Zvýšená koncentrace a vertikální integrace po celé EU vedly ke strukturálním změnám v dodavatelském řetězci mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží. Vytvořila se rozličná mezinárodní obchodní nákupní společenství, která mobilizací větší kupní síly usilují při nákupu o úspory z rozsahu. Někteří z obchodníků se v důsledku rozšíření svých vlastních značek změnil v přímé konkurenty svých dodavatelů. Zdá se, že malý počet relativně silných aktérů v dodavatelském řetězci má značnou vyjednávací sílu.

Tyto faktory mohou v některých případech vést k nekalým obchodním praktikám ve vztazích mezi podniky po celém dodavatelském řetězci v oblasti potravinového i nepotravinového zboží. Nekalými obchodními praktikami se rozumí postupy, které se výrazně odchyľují od poctivého obchodního jednání a jsou v rozporu s dobrou vírou a poctivým obchodním stykem. Nekalé obchodní praktiky obvykle v situaci nerovnováhy vnutí silnější strana straně slabší a mohou existovat na jakékoli straně vztahu mezi podniky a v každé fázi v dodavatelském řetězci.

Na úrovni EU byly nekalé obchodní praktiky poprvé projednávány v odvětví potravinářství EU v roce 2009, kdy v důsledku nárůstu zemědělských cen strmě vzrostly i ceny spotřebitelské. Bylo uváděno, že nedostatečná transparentnost trhu, nerovnosti ve vyjednávací síle a protisoutěžní praktiky vedly k narušení trhu s potenciálními negativními dopady na konkurenceschopnost dodavatelského řetězce v oblasti potravinového zboží jako celku. To vyvolalo potřebu analyzovat fungování dodavatelského řetězce v oblasti potravinového zboží. Komise se domnívala, že spotřebitelům nebyly nabízeny dostatečně spravedlivé obchodní podmínky, pokud jde o sortiment a ceny, a že zprostředkovatelé / subjekty působící v odvětví

¹ Eurostat, 2010.

zpracování potravin / obchodníci stlačili obchodní rozpětí zemědělských producentů². Výkonností dodavatelského řetězce v oblasti potravinového zboží je opravdu dotčen každodenní život občanů EU, neboť přibližně 14 % výdajů jejich domácností se vynakládá na potraviny³, jakož i fungování hospodářských odvětví, jako je zemědělství, potravinářský průmysl a obchod. Reálné ceny potravin nadto jenom v roce 2008 vzrostly o více než 3 %⁴, což vedlo k poklesu kupní síly a důvěry spotřebitelů a stalo se to jednou z hlavních hybných sil celkové inflace cen. V reakci na to byla v roce 2010 v rámci Fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového dodavatelského řetězce zřízena odborná platforma pro smluvní praktiky mezi podniky, aby pracovala na vyřešení tohoto problému. V roce 2011 vydala tato odborná platforma soubor zásad a příkladů poctivých a nekalých praktik ve vertikálních vztazích v rámci potravinového dodavatelského řetězce, který podepsalo jedenáct organizací zastupujících rozličné zájmy v evropském potravinovém dodavatelském řetězci⁵. V roce 2012 se platforma zabývala systémem prosazování. Navrhovaný rámec navzdory společnému úsilí do třetího zasedání fóra na vysoké úrovni, tj. do 5. prosince 2012, nevymezil účinné prostředky nápravy v případě nedodržení požadavků a nezískal podporu zástupců v rámci celého dodavatelského řetězce. Osm organizací z jedenácti však oznámilo svůj záměr zahájit počátkem roku 2013 provádění zásad poctivých praktik na základě dobrovolnosti⁶. Současně probíhají práce mezi všemi zúčastněnými stranami s cílem nalézt kompromis prostřednictvím tohoto odvětvově specifického přístupu. Komise vyzývá všechny zúčastněné strany, aby se během nadcházejících měsíců dohodly. Komise rovněž prodloužila trvání mandátu fóra na vysoké úrovni do 31. prosince 2014⁷ a bude nadále monitorovat specifický vývoj v potravinovém dodavatelském řetězci s cílem sledovat doposud dosažené výsledky.

Souběžně s tím Komise zahájí práce na posouzení dopadů různých možností, jak řešit otázku nekalých obchodních praktik. Posouzení dopadů bude rovněž zkoumat, do jaké míry by mohl být tento problém řešen na místní úrovni, nebo zda bude třeba řešení na úrovni EU. Tímto přístupem se uchovávají výdobytky fóra na vysoké úrovni v potravinářském odvětví a přitom se zvažují všechna možná řešení od samoregulace až po právní předpis. Na základě toho navrhne Komise další vhodné kroky v druhém pololetí roku 2013.

Nekalé obchodní praktiky byly předmětem několik průzkumů a šetření v několika členských státech⁸. Nedávná zpráva Evropské sítě pro hospodářskou soutěž (ECN) potvrdila, že velký počet vnitrostátních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže označil nekalé obchodní praktiky⁹ v potravinářském odvětví za problém.

² Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě (KOM(2009) 591 ze dne 28. října 2009).

³ Eurostat, 2012.

⁴ Tamtéž.

⁵ AIM, CEJA, CELCAA, CLITRAVI, Copa Cogeca, ERRT, EuroCommerce, Euro Coop, FoodDrinkEurope, UEAPME a UGAL.

⁶ AIM, CELCAA, ERRT, EuroCommerce, Euro Coop, FoodDrinkEurope, UEAPME a UGAL.

⁷ Rozhodnutí Komise ze dne 19. prosince 2012, kterým se mění rozhodnutí ze dne 30. července 2010, pokud jde o jeho použitelnost a složení fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového dodavatelského řetězce (2012/C 396/06), Úř. věst. C-396/17, 21.12.2012.

⁸ Mezi tyto země patří Bulharsko, Česká republika, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Itálie, Litva, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko a Spojené království.

⁹ ECN Report on competition law enforcement and market monitoring activities by European competition authorities in the food sector (Zpráva ECN o prosazování právních předpisů na ochranu hospodářské soutěže a činnosti monitoringu ze strany evropských orgánů pro ochranu hospodářské soutěže v potravinářském odvětví, květen 2012, s. 116-120.

Nicméně z širší perspektivy se uvádí, že k nekalým obchodním praktikám může docházet nejen v potravinářském odvětví, ale i v jiných odvětvích. Tato zelená kniha pomůže při získávání informací o tomto problému, který by mohl být spojen s řadou faktorů. Zaprvé, vývoj v oblasti potravinářského i nepotravinářského obchodu směřem ke „smíšenému“ formátu, kdy naprostá většina obchodníků dodává celou škálu potravinového zboží, zboží pro domácnost a jiných produktů pod stejným vedením a za stejných podmínek. Zadruhé to, že někteří z největších výrobců vyrábějí potraviny, jakož i ostatní druhy zboží jako čisticí prostředky, kosmetiku, hygienické výrobky atd., v kombinaci s významem určitých značek, což může mít rovněž dopad na vztah mezi dodavatelem a obchodníkem. Dané postupy byly zjištěny v řadě odvětví, včetně nábytku nebo textilu¹⁰. V odvětví výroby oděvů identifikovala zpráva z roku 2007 o obchodních vztazích v řetězci s oděvním zbožím v EU devět praktik mezi výrobcí a obchodníky, jež jsou považovány za nekalé. Zahrnují mimo jiné: automatickou fakturaci propagačních nákladů obchodníka, přefakturování, opožděné platby, vrácení neprodaného zboží, náhlé ukončení dodavatelského vztahu a využívání inovačních myšlenek ze vzorků zboží¹¹.

V rámci své práce na dohledu nad obchodním a distribučním trhem¹² Komise zmínila výskyt nekalých obchodních praktik v různých obchodních odvětvích. Evropský parlament rovněž uznal, že je třeba jít nad rámec zemědělsko-potravinářského průmyslu, a vyzval Komisi, aby v tomto směru přijala opatření¹³. V Aktu o jednotném trhu I¹⁴ Komise vyjádřila úmysl zahájit iniciativu pro potírání nekalých obchodních praktik v obchodních vztazích. Rada nedávných konzultací s podniky navíc potvrdila existenci tohoto problému¹⁵.

Nekalé obchodní praktiky mohou mít nepříznivý dopad na hospodářství EU, a zejména na dodavatelský řetězec mezi podniky v oblasti potravinového a nepotravinového zboží. Takovými praktikami může být dotčena investiční a inovační kapacita společností (včetně malých a středních podniků). Roztříštěné vnitrostátní předpisy mohou nadto představovat další překážku v přeshraničních nákupech a distribuci na jednotném trhu.

Tato zelená kniha obsahuje předběžné posouzení a usiluje o další důkazy a názory týkající se možných problémů vyplývajících z nekalých obchodních praktik ve vztazích mezi podniky po celém dodavatelském řetězci v oblasti potravinového a nepotravinového zboží a souvisejících s otázkou efektivního prosazování stávajících vnitrostátních pravidel pro potírání nekalých obchodních praktik, jakož i výsledného dopadu na jednotný trh. Cílem zelené knihy je zahájit

¹⁰ Business Relations in the EU clothing chain: *from industry to retail and distribution* (Obchodní vztahy v oděvním řetězci v EU: od průmyslu po maloobchod a distribuci). Bocconi University. ESSEC Business School. Baker & McKenzie. 2007, s.124.

¹¹ Business Relations in the EU clothing chain: *from industry to retail and distribution* (Obchodní vztahy v oděvním řetězci v EU: od průmyslu po maloobchod a distribuci), s. 126

¹² Zpráva o dohledu nad obchodním a distribučním trhem „Na cestě k efektivnějšímu a spravedlivějšímu vnitřnímu obchodnímu a distribučnímu trhu do roku 2020“ (KOM(2010) 355 ze dne 5. července 2010).

¹³ Usnesení Evropského parlamentu o efektivnějším a spravedlivějším maloobchodním trhu (2010/2109 (INI) ze dne 5. července 2011.

¹⁴ Akt o jednotném trhu. Dvanáct nástrojů k podnícení růstu a posílení důvěry „Společně pro nový růst“ (KOM(2011) 206, 13. dubna 2011).

¹⁵ Průzkum mezi členskými státy o nekalých obchodních praktikách; Zpráva ECN o prosazování právních předpisů na ochranu hospodářské soutěže a činnosti dozoru ze strany evropských orgánů pro ochranu hospodářské soutěže v potravinářském odvětví, květen 2012, s.117; Evropský podnikatelský konzultační panel; konzultace o směrnici 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě.

o této analýze konzultace se zúčastněnými stranami, sbírat informace a případně určit možné další kroky k řešení této problematiky.

Zlepšením fungování dodavatelského řetězce by se povzbudila větší hospodářská integrace a řešily by se značné nedostatky jednotného trhu způsobené nekalými obchodními praktikami a roztržitostí vnitrostátních pravidel pro potírání těchto nekalých praktik. Tato spolupráce by přispěla k dosažení širšího cíle, kterým je, aby se EU do roku 2020 stala inteligentnější, udržitelnější ekonomikou více podporující začlenění.

2. DEFINICE NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK

2.1. Pojem „nekalé obchodní praktiky“

Smluvní volnost je v tržním hospodářství základním kamenem jakéhokoliv vztahu mezi podniky a strany by měly být s to navrhnout smlouvy tak, aby co nejlépe vyhovovaly jejich potřebám. To se týká zejména nekalých obchodních praktik v předmluvních jednáních, které jsou následně začleněny do smluvních podmínek. Aby bylo možné požívat vzájemných přínosů z této smluvní volnosti, musí být strany schopny opravdu sjednávat smluvní podmínky. V některých případech, kdy jedna ze smluvních stran má silnější vyjednávací pozici, může však jednostranně diktovat podmínky slabšímu smluvní protistraně – a tudíž příliš formovat obchodní vztah výhradně ve prospěch svých vlastních hospodářských zájmů. Smluvní strana může zejména uplatňovat výrazně nevyvážené podmínky a vzhledem ke své vyjednávací síle je nebude sjednávat jednotlivě. V takových situacích se může stát, že slabší strana není s to zamítnout tyto jednostranně nadiktované nepříznivé podmínky, neboť se obává, že smlouva nebude uzavřena nebo že to dokonce povede k jejímu zániku. Taková nerovná vyjednávací postavení mohou pramenit z různých faktorů, např. z významného rozdílu v relativní velikosti/obratu stran, z hospodářské závislosti nebo z významných již vynaložených nákladů, které již vznikly jedné ze stran (např. vysokých počátečních investic).

Nekalé obchodní praktiky obvykle v situaci nerovnováhy vnucuje silnější strana straně slabší, která si často nemůže dovolit opustit nespravedlivý smluvní vztah a přejít k jinému obchodnímu partnerovi vzhledem k nákladům, jež taková změna obnáší, nebo k nedostatku jiných smluvních partnerů oproti původnímu smluvnímu partnerovi. Je důležité poznamenat, že situace nerovnováhy může hrozit od kterékoli strany mezipodnikového vztahu: oběti nekalých obchodních praktik mohou být obchodníci i dodavatelé a může k nim dojít v kterékoli fázi dodavatelského řetězce v obchodu mezi podniky. Tyto situace mohou například vzniknout u zemědělských producentů, kteří mají často omezený výběr obchodních partnerů pro odbyt své produkce a kteří by kvůli inherentním vlastnostem mnoha produktů pravděpodobně nebyli s to skladovat produkci delší období s cílem získat lepší nákupní podmínky.

Tyto postupy zahrnují neposkytnutí dostatečných informací o smluvních podmínkách, kdy se vyžadují platby za zboží nebo služby, které jsou pro smluvního partnera bezcenné, jednostranné nebo zpětně účinné změny smluvních podmínek, jakož i platby za fiktivní služby, jimiž se smluvním partnerům zamezuje, aby si pořizovali zboží nebo služby z jiných členských států, což vede k územnímu rozdělení jednotného trhu.

K nekalým obchodním praktikám může docházet v kterékoli fázi vztahu mezi podniky. Mohou být použity při sjednávání smlouvy, mohou být součástí smlouvy samotné nebo mohou být vnuceny ve fázi po uzavření smlouvy (např. smluvní změny se zpětnou účinností).

Po uzavření smlouvy mohou nekalé obchodní praktiky spočívat pouze v provádění těchto nekalých podmínek. I v případech, kdy se podmínky smlouvy zdají být pro obě strany přijatelné, potenciální problémy se pořád mohou projevit. Smlouvy se zpravidla nevztahují na všechny aspekty chování stran ve fázi provádění smlouvy nebo jsou natolik složité, že si dotyčné strany plně neuvědomují, co tyto podmínky obnášejí v praxi. Kromě toho strany nemusí mít stejnou úroveň informací o transakci, což může vést k nekalému jednání silnější strany vůči slabšímu protějšku. V tomto ohledu bývají obvykle malé a střední podniky ve slabším postavení oproti větším protistranám, neboť nemusí mít odborné znalosti nutné k posouzení všech důsledků dohodnutých podmínek.

Na trhu, který funguje optimálně, by nedostatek důvěry mezi stranami vedl ke změně obchodního partnera. Pokud je taková změna spojena s vysokými náklady nebo taková možnost změny ani neexistuje, vyplývá z toho příznivá vyjednávací pozice silnější strany, jež ji může podnítit k nekalému jednání.

Nemožnost změnit obchodního partnera a ukončit stávající vztah hraje klíčovou úlohu ve vytváření nekalých obchodních praktik. Slabší strana má navíc často obavy, že pokud by podala stížnost, mohl by být obchodní vztah ukončen. Tento „faktor strachu“ výrazně snižuje pravděpodobnost, že k takovým stížnostem dojde, a je tedy jednou z nejdůležitějších otázek, které je třeba zkoumat při posuzování vhodnosti systému prosazování. Zdá se například, že 87 % dodavatelů nepřijme žádné opatření jdoucí nad rámec diskuse s jejich zákazníkem. Téměř dvě třetiny (65 %) z nich nepřijmou žádné opatření, neboť se obávají odvetných opatření, a 50 % pochybuje o účinnosti veřejných právních prostředků nápravy¹⁶. Nedávno téměř všichni dodavatelé a producenti, pozvaní před irský parlamentní výbor pro vztahy mezi dodavateli a obchodníky na irském trhu s potravinami a smíšeným zbožím, aby diskutovali o svých vztazích s obchodníky, účast odmítli¹⁷. S cílem shromáždit příslušné informace se nakonec výbor rozhodl pro navázání přímých a důvěrných kontaktů.

Otázky:

- 1) *Souhlasíte s výše uvedenou definicí nekalých obchodních praktik?*
- 2) *Je pojem „nekalé obchodní praktiky“ uznán ve Vašem členském státě? Pokud ano, uveďte laskavě jak.*

¹⁶ Dedicated Research, AIM-CIAA Survey on Unfair Commercial Practices in Europe (průzkum organizací Dedicated Research a AIM-CIAA o nekalých obchodních praktikách v Evropě), březen 2011, dostupný na adrese: <http://www.dlf.no/filestore/CIAAIMSurveyonUCP-Europe.pdf>

¹⁷ Parliamentary report on the Supplier-Retailer relationship in the Irish Grocery Market, Committee on Enterprise, Trade and Employment (parlamentní zpráva o vztazích mezi dodavateli a obchodníky na irském trhu s potravinami a smířeným zbožím, irský parlamentní výbor pro podnikání, obchod a zaměstnanost), březen 2010, s. 19.

- 3) *Měl by se podle Vašeho názoru pojem „nekalé obchodní praktiky“ omezit na sjednávání smluv, nebo by měl zahrnovat také fázi před uzavřením smlouvy a/nebo po jejím uzavření?*
- 4) *V které fázi dodavatelského řetězce v obchodu mezi podniky může docházet k nekalým obchodním praktikám?*
- 5) *Co si myslíte o pojmu „faktor strachu“? Sdílíte v tomto ohledu posouzení nastíněné výše? Vysvětlete, prosím.*

2.2. Příklady nekalých obchodních praktik

Nekalé obchodní praktiky byly předmětem řady průzkumů a šetření, často zaměřených na potravinářské odvětví.

Šetření Komise Spojeného království pro hospodářskou soutěž z roku 2008 ohledně zásobování obchodů s potravinami a smíšeným zbožím ve Spojeném království¹⁸ identifikovalo 52 praktik, z nichž 26 vykazovalo „potenciál vytvářet nejistotu pro dodavatele, pokud jde o jejich příjmy či náklady v důsledku přenosu přílišných rizik nebo neočekávaných nákladů na dodavatele“. Ty zahrnují retrospektivní úpravy ceny, zpětné financování propagace nebo jiné praktiky, jež fakticky vedly k retrospektivní úpravě předem dohodnutého režimu dodávek.

Španělský úřad pro hospodářskou soutěž ve zprávě o vztazích mezi dodavateli a obchodníky v potravinářském odvětví¹⁹ identifikoval 18 praktik mezi výrobcí a obchodníky a rozdělil je do tří kategorií: i) obchodní platby (např. za vedení a umístování zboží); ii) příspěvky na vedlejší činnosti obchodníka (např. na reklamní náklady); iii) atypické platby (např. platby, jež podle názoru výrobců připadají na obchodníka).

Zpráva irského parlamentního výboru upozorňuje na tvrzení, že někteří obchodníci se vůči dodavatelům dopouštějí „závažných pochybení“, „šikany a zastrasování“ a dokonce „protiprávních praktik“, a dále uvádí, že mnozí dodavatelé jsou vystaveni praktikám obchodníků, jež zahrnují nepřiměřené požadavky na finanční „příspěvky“, jestliže odmítli vyhovět požadavkům obchodníků²⁰.

2.3. Možné dopady nekalých obchodních praktik

Používáním nekalých obchodních praktik po celém dodavatelském řetězci mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží mohou být dotčeny podniky, což následně může vyústit v nepříznivé dopady na celé hospodářství.

¹⁸ Competition Commission, Final Report of the supply of groceries in the UK market investigation (Komise pro hospodářskou soutěž, Závěrečná zpráva ze šetření o zásobování obchodů s potravinami a smíšeným zbožím za trhu Spojeného království), 30. dubna 2008.

¹⁹ Comisión Nacional de la Competencia, zpráva o vztazích mezi výrobcí a obchodníky v potravinářském odvětví, říjen 2011.

²⁰ Viz poznámka pod čarou 15.

Dopad nekalých obchodních praktik na dodavatelský řetězec mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží je obtížné vyčíslit, zejména vzhledem k podstatě tohoto problému, ale také z důvodu obtížného změření. Uvádí se nicméně, že možné negativní dopady nekalých obchodních praktik v krátkodobém i dlouhodobém horizontu mohou zahrnovat dopady na investice a inovace²¹. Komise nedávno zahájila studii o vývoji výběru a inovací v maloobchodním prodeji potravin s cílem vyčíslit, zda se v posledních letech změnila po modernizaci a koncentraci v obchodním odvětví v Evropské unii.

Pracovní dokument útvarů Komise, který je přiložen ke zprávě o dohledu nad obchodním a distribučním trhem, citoval jako příklad případ UHT mléka ve Francii, kde podle údajů *Observatoire des prix et des marges* spravované organizací *FranceAgriMer* podíl ceny producentů (ne obchodního rozpětí) na konečné ceně pro spotřebitele UHT mléka v období let 2005–2009 poklesl ze 32,2 % na 25,9 %, čímž byla jasně poškozena schopnost producentů investovat. Dokument s názvem „Analýza převodu cen v rámci potravinového řetězce v EU“, přiložený ke sdělení Komise „Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě“²² identifikuje navíc v období 2007–2009 poměrně nízký a asymetrický převod cen zemědělských producentů na spotřebitele na analyzovaných trzích (např. na trhu vepřového masa, mléka a mléčných výrobků), který by mohl být částečně způsoben možnými nevyváženostmi ve vyjednávací síle a/nebo praktikami narušujícími hospodářskou soutěž v potravinovém řetězci.

Mnoho nekalých obchodních praktik může souviset s platební problematikou, která je přímo spojena s tím, jak jsou strukturovány ceny mezi dodavateli, zprostředkovateli a obchodníky. Například nedávná studie finského úřadu pro hospodářskou soutěž ohledně obchodu se zbožím každodenní spotřeby ukazuje, že 90 % respondentských společností platilo tzv. „příspěvky za uvedení na trh“ spojené s nejasnými přínosy. Někdy byly tyto platby předběžnou podmínkou pro obchodování, aniž by za ně bylo poskytnuto „skutečné“ protiplnění²³.

V důsledku snížení příjmů a nejistoty mohou být nekalými obchodními praktikami nepříznivě dotčeny investice a inovace. Zejména vnucené nepřiměřené podmínky se zpětnou účinností mohou vést k nejistotě, pokud jde o obchodní plánování, a vyústit v omezení investic. Výpočty návratnosti investice zahrnují posouzení možných rizik. Změny se zpětnou účinností nebo „nekalé“ použití informací mohou snižovat schopnost podniků investovat, vytvářet inovace, expandovat nebo vyvíjet nové škály produktů. Tak by tomu bylo v případě, kdy neprodané zboží, které bylo vráceno dodavatelům, není placeno, přestože smluvní ustanovení stanovila opak (např. sezónní výrobky pro domácnost nebo výrobky s omezenou trvanlivostí). To nutí dodavatele, aby nesli nepřiměřené vícenáklady, může to vytvářet nejistotu a mít negativní dopady na investice. Možné škodlivé dopady nekalých obchodních praktik se vztahují na všechny aktéry po celém dodavatelském řetězci mezi podniky v oblasti potravinového a nepotravinového zboží, mohou být ale nesrovnatelně vyšší u podniků malých a středních, kterým často chybí odborné znalosti týkající se složitých smluv a které mají vyšší náklady na změnu obchodního partnera a méně obchodních vztahů, jsou méně ochotné

²¹ To je v souladu s výsledky průzkumu *Dedicated Research* týkajícího se vnímání dodavatelů, z něhož je patrné, že nekalé obchodní praktiky měly negativní dopad na náklady (z pohledu 83 % respondentů), prodej (z pohledu 77 % respondentů) a inovace (z pohledu 40 % respondentů). Viz poznámka pod čarou 15.

²² SEK(2009) 1450.

²³ *Kilpailuviraston Päivittäistavara-kauppa koskeva selvityksiä I/2012*, s. 119.

využívat formální systémy prosazování a mají menší schopnost prosadit se vůči mocným obchodním partnerům.

Nadto se tvrdí, že nekalé obchodní praktiky mohou mít negativní dopad na přeshraniční obchod a bránit řádnému fungování jednotného trhu. Například dodavatelé se mohou zdráhat obchodovat se zahraničními obchodníky ze strachu, že se stanou obětí nekalých obchodních praktik v kontextu neznámého národního právního řádu. To samozřejmě není jedinou překážkou: objem přeshraničně uzavíraných smluv v rámci dodavatelského řetězce EU se v jednotlivých členských státech liší v závislosti na přítomnosti velkých vertikálně integrovaných obchodníků, podílu prodejců online, dílčím segmentu maloobchodu a úloze velkoobchodníků²⁴. Bez ohledu na tyto faktory však mohou nekalé obchodní praktiky bránit rozvoji přeshraničních vztahů, zejména vzhledem k tomu, že v přeshraničním kontextu je obtížné prosazovat pravidla, která je regulují.

Otázky:

- 6) *Do jaké míry a jak často se podle Vašich zkušeností vyskytují nekalé obchodní praktiky v potravinářském odvětví? V které fázi obchodního vztahu k nim nejčastěji dochází a jak?*
- 7) *Vyskytují se nekalé obchodní praktiky také v nepotravinářských obchodních odvětvích? Pokud ano, uveďte prosím konkrétní příklady.*
- 8) *Mají nekalé obchodní praktiky negativní dopad, zejména pokud jde o schopnost Vaší společnosti investovat a inovovat? Uveďte prosím konkrétní příklady a vyčíslíte v co největším rozsahu.*
- 9) *Mají nekalé obchodní praktiky dopad na spotřebitele (např. prostřednictvím ovlivňování cen, výběru výrobků nebo inovací)? Uveďte prosím konkrétní příklady a vyčíslíte v co největším rozsahu.*
- 10) *Mají nekalé obchodní praktiky dopad na přeshraniční obchod v EU? Vedou nekalé obchodní praktiky v roztržštění jednotného trhu? Pokud ano, vysvětlíte prosím, do jaké míry mají nekalé obchodní praktiky dopad na schopnost Vaší společnosti realizovat přeshraniční obchod.*

3. PRÁVNÍ RÁMCE K POTÍRÁNÍ NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK

3.1. Roztržštěné právní rámce na vnitrostátní úrovni

V průběhu let přikládaly veřejné orgány problematice nekalých praktik ve vztazích mezi dodavateli a kupujícími stále větší politický význam. V důsledku toho přijalo mnoho

²⁴ Viz „The functioning of the food supply chain and its effect on food prices in the European Union“ (Fungování dodavatelského řetězce v oblasti potravinového zboží a jeho dopad na ceny potravin v Evropské unii)“, *European Economy*, Occasional Papers 47, květen 2009.

členských států opatření k řešení problému nekalých obchodních praktik, avšak činí tak různými způsoby. To vedlo k tomu, že úroveň, povaha a právní forma ochrany proti nekalým obchodním praktikám se na úrovni členských států do značné míry liší.

Výchozím bodem byla často analýza provedená vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž s cílem posoudit hospodářskou soutěž v maloobchodním sektoru a úlohu obchodních praktik ve vztahu mezi obchodníky a dodavateli²⁵.

Vztah práva hospodářské soutěže a právních předpisů týkajících se nekalých obchodních praktik

V této souvislosti je nutné rozlišovat právo hospodářské soutěže a právní předpisy zaměřené na prevenci nekalých praktik. Předpisy pro potírání nekalých obchodních praktik sledují převážně odlišný cíl než právo hospodářské soutěže, neboť upravují smluvní vztahy mezi společnostmi tak, že stanoví například podmínky, které musí dodavatelé poskytnout distributorům, a to bez ohledu na skutečné nebo předpokládané dopady na hospodářskou soutěž na trhu. To se týká zejména právních předpisů, které zakazují podnikům vnučovat svým obchodním partnerům, získávat od nich nebo se pokoušet získat podmínky, které jsou neodůvodněné, nepřiměřené nebo neobsahují protiplnění²⁶.

Právo hospodářské soutěže může postihnout některé nekalé obchodní praktiky po celém dodavatelském řetězci ve vztazích mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží. Nemohlo by se však vztahovat na všechny takové praktiky, neboť má za cíl chránit hospodářskou soutěž na trhu a zpravidla se zabývá otázkami tržní síly²⁷. Některé členské státy mají pravidla hospodářské soutěže pro jednostranné chování; tato pravidla například zakazují nebo postihují nekalé chování vůči hospodářsky závislým podnikům a/nebo zneužití silnější vyjednávací pozice.

Nedávná zpráva Evropské sítě pro hospodářskou soutěž, která se skládá z národních orgánů pro ochranu hospodářské soutěže a Evropské komise, dospěla k závěru, že *některé obchodní praktiky, které mnoho zúčastněných stran považuje za nekalé, „nespadají do oblasti působnosti pravidel hospodářské soutěže na úrovni EU ani ve většině členských států“*²⁸.

Občanské a obchodní právo a nekalé obchodní praktiky

²⁵ Viz mimo jiné pro Portugalsko: zpráva Autoridade da Concorrência o obchodních vztazích mezi velkými obchodními skupinami a jejich dodavateli, říjen 2010. pro Spojené království: zpráva UK Competition Commission s názvem „The supply of groceries in the UK market investigation“ (šetření o zásobování obchodů s potravinami a smíšeným zbožím na trhu Spojeného království), 30. dubna 2008, pro Švédsko: se Konkurrensverket, Mat och marknad – från bonde till bord, duben 2011; pro Španělsko: Comisión Nacional de la Competencia, Informe sobre el código de buenas prácticas de distribución del automóvil a Informe sobre el anteproyecto de ley de contratos de distribución, 5. října 2011; pro Finsko: Kilpailuviraston Päivittäistavara kauppa koskeva selvityksiä. Další studie jsou uvedeny ve zprávě ECN, která je citována v poznámce 8.

²⁶ 9. bod odůvodnění nařízení (ES) č. 1/2003 výslovně rozlišuje mezi právem hospodářské soutěže (jež zahrnuje pravidla o jednostranném chování, jež jsou přísnější než článek 102) a zákony proti nekalým obchodním praktikám.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Viz zpráva Evropské sítě pro hospodářskou soutěž, odstavec 26, viz výše poznámka pod čarou 8.

Pokud jde o poctivost v individuálních obchodních vztazích, základní zásady občanského a/nebo obchodního práva mohou proti nekalým obchodním praktikám poskytnout určitou úroveň ochrany. Obecný pojem povinné poctivosti existuje ve většině členských států. Obvykle se týká pojmů, jako je chování proti dobrým mravům, nebo plnění / sjednávání smluv v souladu se zásadami dobré víry, dobrých mravů, spravedlivosti nebo poctivosti. Nedodržení těchto zásad činí zpravidla smlouvy absolutně neplatnými nebo nevymahatelnými před soudy.

Zvláštní vnitrostátní rámce týkající se nekalých obchodních praktik

Některé členské státy rozšířily ochranu poskytovanou podle občanského práva, aby se řešil narůstající počet případů nekalých obchodních praktik²⁹. Přitom byly použity různé vnitrostátní nástroje. Některé členské státy dávaly přednost tomu, že přijaly zvláštní právní předpisy v této oblasti³⁰, zatímco jiné členské státy zavedly nebo prosazovaly kodexy chování či o takovém řešení uvažují³¹.

Podobně existují podstatné rozdíly v přístupech členských států k oblasti působnosti příslušných zákonných nebo samoregulačních nástrojů. Zatímco v některých členských státech poskytují ochranu proti nekalým obchodním praktikám v obchodním dodavatelském řetězci nebo v daném odvětví obchodu, mají v jiných členských státech odpovídající pravidla obecnou platnost. Například v Portugalsku³², Slovinsku³³, Španělsku³⁴, Belgii³⁵ a Spojeném království³⁶ existují kodexy chování zaměřené na dodavatelské řetězce pro obchody s potravinami a smíšeným zbožím³⁷, přičemž v Nizozemsku a Irsku existují plány na přijetí takových kodexů. Česká republika, Maďarsko a Itálie přijaly zákony, které se vztahují na nekalé obchodní praktiky v zemědělsko-potravinářském odvětví. Stejně tak v odvětví obchodu s motorovými vozidly byla upřednostňovaným prostředkem k řešení nekalých obchodních praktik samoregulace. Předpisy francouzského obchodního práva, jež se zabývají nekalými obchodními praktikami, se naproti tomu vztahují obecně na veškeré vztahy mezi podniky.

²⁹ Budťo se tak stalo v rámci občanského práva, například přijetím zvláštních obchodněprávních předpisů (např. ve Francii), nebo v rámci správního práva.

³⁰ Např. Francie, Belgie, Itálie a Španělsko.

³¹ Např. Nizozemsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko.

³² Kodex osvědčené obchodní praxe (1997), vypracovaný sdružením distributorů a odvětvovou konferencí.

³³ Kodex osvědčené obchodní praxe.

³⁴ Kodex osvědčených obchodních praktik v odvětví distribuce motorových vozidel, který podepsaly ANFAC, ANIACAM, FACONAUTO a GANVAM dne 10. června 2011, dohoda ze dne 1. srpna 2007 mezi FIAB a ASEDAS o doporučení osvědčených obchodních praktik ke zlepšení řízení po celém řetězci vytváření hodnoty a na podporu mezipodnikové spolupráce a dohoda ze dne 29. července 2011 o kodexu chování pro obchod po celém potravinovém řetězci, v Katalánsku.

³⁵ Kodex chování pro poctivé vztahy mezi dodavateli a kupujícími v zemědělsko-potravinovém řetězci ze dne 20. května 2010.

³⁶ „Groceries Supply Code of Practices“ (GSCOP).

³⁷ Report on competition law enforcement and market monitoring activities by European competition authorities in the food sector (Zpráva Evropské sítě pro hospodářskou soutěž o vynuovení právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže a činnostech v rámci monitorování trhu evropskými orgány pro hospodářskou soutěž v odvětví potravin), květen 2012, s. 118.

Kromě toho lze očekávat, že problémy v rámci jednotného trhu vyplývající z rozdílných právních předpisů budou v průběhu času narůstat v důsledku většího využívání elektronického obchodu a obecněji v důsledku globalizace.

Výsledná rozdílnost v ochraně proti nekalým obchodním praktikám může odrazovat společnosti od působení mimo území jejich členského státu původu. Situaci dále zhoršuje to, že vnitrostátní právní rámce se často mění, což naznačuje, že opatření pro potírání nekalých obchodních praktik nejsou vždy úspěšná, neboť musejí s odstupem zohledňovat vývoj nových nekalých obchodních praktik. Podniky dotčené nekalými obchodními praktikami tudíž tvrdí, že je obtížné a nákladné mít přehled o vývoji jejich právních nároků v různých členských státech, což obzvláště platí pro malé a střední podniky.

Ve členských státech, jež nedisponují zvláštním rámcem pro nekalé obchodní praktiky, se obvykle vychází z přesvědčení, že právní předpisy v oblasti hospodářské soutěže tuto problematiku upravují na dostatečné úrovni (Česká republika), nebo se projevuje určité zdráhání, pokud jde o zásah do svobod smluvních stran (Spojené království), zejména pokud nebyla porušena pravidla hospodářské soutěže³⁸. Někdy se také uvádí obecnější argument týkající se účinnosti a potřeby právních předpisů ohledně nekalých obchodních praktik a jejich možného dopadu, mimo jiné dopadu na ceny.

3.2. Ochrana proti nekalým obchodním praktikám na úrovni EU

Třebaže byla problematika nekalých obchodních praktik vznesena v kontextu řady nedávných iniciativ³⁹, neexistuje dosud žádný zvláštní regulační rámec EU pro problematiku nekalých obchodních praktik v dodavatelském řetězci mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží.

Cílem práva hospodářské soutěže EU je přispívat k vytváření a zachování jednotného trhu a ke zvýšení blahobytu spotřebitelů⁴⁰. Usiluje o vytvoření podmínek, za jakých může trh řádně fungovat, a samo o sobě se nezabývá poctivostí v jednotlivých obchodních vztazích, ledaže tyto vztahy vedou v důsledku tržní síly ke špatnému fungování trhu. Právo hospodářské soutěže EU by se tudíž mohlo zabývat některými nekalými obchodními praktikami, nikoli však všemi.

Další meziodvětvové nástroje EU se rovněž zaměřují na potírání nekalých praktik v obchodních vztazích. Směrnice o nekalých obchodních praktikách⁴¹ se v souvislosti s daným problémem vztahuje pouze vztahy mezi podniky a spotřebiteli, i když uznává, že je třeba pečlivě posoudit, zda je zapotřebí akce na úrovni EU v oblasti vztahů mezi podniky⁴². Tento

³⁸ Viz zvláštní program ICN pro kyótskou výroční konferenci. Report on Abuse of Superior Bargaining Position (Zpráva o zneužívání silnější vyjednávací pozice) z roku 2008.

³⁹ Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě (KOM(2009) 591 ze dne 28. října 2009). Jednotný trh pro Evropu ve 21. století, KOM(2007) 725, 20. listopadu 2007), Zpráva o dohledu nad obchodním a distribučním trhem (viz poznámka pod čarou 11), Akt o jednotném trhu (viz poznámka pod čarou 13).

⁴⁰ Viz Zpráva o politice hospodářské soutěže za rok 2010, KOM(2011) 328 v konečném znění, odstavec 9.

⁴¹ Směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na jednotném trhu.

⁴² Tamtéž, 8. bod odůvodnění: „... přímo chrání ekonomické zájmy spotřebitele před nekalými obchodními praktikami vůči spotřebitelům. [...] Existují jiné obchodní praktiky, jež sice nepoškozují spotřebitele, ale mohou poškozovat soutěžitele a zákazníky z řad podniků.. Komise by měla pečlivě

právní předpis plně harmonizuje ochranu spotřebitelů před obchodními transakcemi, během nich i po nich vůči praktikám, které jsou v rozporu s požadavky náležité profesionální péče a mohou ovlivnit hospodářské chování spotřebitelů. Členské státy mohou rozšířit působnost těchto pravidel na praktiky ve vztazích mezi podniky, což některé z nich učinily. Danou směrnicí není dotčeno smluvní závazkové právo, zejména pravidla týkající se platnosti, vzniku nebo účinků smlouvy. V oblasti uvádění na trh již směrnice o klamavé a srovnávací reklamě⁴³ poskytuje po celé Evropě pravidla minimální ochrany a chrání obchodníky, a to jako zákazníky i soutěžitele, proti klamavé reklamě. Komise v nedávné době nastínila budoucí opatření v oblasti klamavých marketingových praktik mezi podniky⁴⁴, jež budou zahrnovat posílení pravidel pro prosazování a hmotněprávních pravidel na ochranu podniků v Evropě vůči klamavým praktikám. Komise hodlá zejména předložit legislativní revizi směrnice o klamavé a srovnávací reklamě.

Směrnice o opožděných platbách⁴⁵ se navíc týká zvláštní problematiky platebních podmínek. Nařízení (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a nařízení (ES) č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy stanoví na druhé straně komplexní soubor pravidel ke stanovení rozhodného práva pro spory týkající se nekalých obchodních praktik, pokud se tyto praktiky týkaly smluvních nebo mimosmluvních závazkových vztahů mezi stranami.

Pokud jde o konkrétní odvětví, zásady poctivosti ve smluvních vztazích byly zavedeny v odvětví mléka a mléčných výrobků⁴⁶. Ty mimo jiné zahrnují povinné písemné smlouvy mezi zemědělci a zpracovateli a povinnost kupujících nabízet zemědělcům minimální dobu platnosti smlouvy. Některá samoregulační odvětvová řešení byla na úrovni EU rovněž zkoumána. Je třeba poznamenat, že směrnicí o nepřiměřených smluvních podmínkách⁴⁷ jsou proti nepřiměřeným podmínkám ve smlouvách chráněni pouze spotřebitelé. Podle tohoto právního předpisu se smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, bude považovat za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavky dobré víry způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. V rámci legislativních návrhů reformy společné rybářské politiky Komise rovněž přijala řadu odvětvových iniciativ na podporu poctivého obchodního styku ve vztazích mezi podniky v odvětví rybolovu a akvakultury⁴⁸.

Některé právní předpisy na úrovni EU mohou částečně řešit nekalé obchodní praktiky v obchodních vztazích. To však může vytvořit nepřehledný soubor pravidel, která mohou vstupovat do hry v závislosti na konkrétních dotčených praktikách nebo v situaci, kdy společnost používající tyto postupy disponuje příslušnou tržní silou. Celkově stále platí, že podnik, který je vystaven nekalým obchodním praktikám obchodního partnera, nemůže využívat konzistentní ochranu po celé EU. Tato právní roztříštěnost v rámci jednotného trhu

⁴³ posuzovat potřebu akce Společenství v oblasti nekalé hospodářské soutěže nad rámec této směrnice a v případě nutnosti vypracovat legislativní návrh zahrnující další hlediska nekalé hospodářské soutěže.“
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě.

⁴⁴ Ochrana podniků před klamavými marketingovými praktikami a zajištění účinného prosazování práva. Revize směrnice 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě (KOM(2012) 702).

⁴⁵ Směrnice 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

⁴⁶ Nařízení (EU) č. 261/2012, pokud jde o smluvní vztahy v odvětví mléka a mléčných výrobků.

⁴⁷ Směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

⁴⁸ KOM(2011) 416 v konečném znění ze dne 13. července 2011.

může společnosti od působení mimo jejich členský státu původu odrazovat nebo jim v něm bránit.

V roce 2011 navrhla Evropská komise jednotný soubor pravidel právní úpravy prodeje, který lze použít pro přeshraniční prodej hmotného movitého zboží a digitálního obsahu⁴⁹. Tato společná evropská právní úprava prodeje bude dobrovolná: Smluvní strany se mohou rozhodnout ji použít, ale nebudou povinny tak učinit. Má-li být uplatněna ve vztazích mezi podniky, musí být alespoň jedna strana malým nebo středním podnikem. Řeší zejména problematiku malých a středních podniků, aby je chránila vůči jednostranně nadiktovaným nepříznivým podmínkám. Některá pravidla budou výchozím základem: společná evropská právní úprava prodeje například stanoví, že pokud cena nebyla výslovně dohodnuta, má se zaplatit cena obvykle účtovaná ve srovnatelných situacích, nebo že smlouva na dobu neurčitou může jakákoli smluvní strana vypovědět pouze s přiměřenou výpovědní lhůtou. Některá ustanovení zaručující spravedlivou rovnováhu mezi zájmy obou stran jsou tak důležitá, že se od nich smluvní strany nebudou moci odchýlit:

- Smluvní strany mají povinnost jednat v souladu se zásadami dobré víry a poctivého obchodního styku.
- Ve smlouvách mezi podniky se smluvní podmínky, jež nebyly sjednány jednotlivě, považují za nekalé, pokud se jejich používání hrubě odchyluje od řádné obchodní praxe a je v rozporu se zásadami dobré víry a poctivého obchodního styku. Uplatnění takových podmínek se lze proti druhé straně dovolávat pouze tehdy, pokud je tato druhá smluvní strana znala nebo pokud strana učinila přiměřené kroky, aby na ně druhou stranu upozornila.
- Pokud je jedna strana oprávněna jednostranně určit cenu a takto určená cena je hrubě nepřiměřená, platí se cena účtovaná běžně.
- Smlouvu lze prohlásit za neplatnou, pokud bylo nespravedlivě zneužito postavení smluvní strany, například v důsledku nedostatku zkušenosti u takové smluvní strany, přičemž druhá strana o této skutečnosti věděla nebo bylo možno očekávat, že to věděla, a využila postavení první strany k získání nepřiměřeného prospěchu nebo nespravedlivé výhody. Strany nesmějí zkrátit promlčecí dobu na základě skutečné nebo předpokládané znalosti skutečností na méně než jeden rok, ani ji prodloužit na více než deset let.

Otázky:

- 11) *Řeší v některých členských státech vnitrostátní regulační nebo vnitrostátní samoregulační rámce dostatečně nekalé obchodní praktiky? Pokud ne, uveďte proč.*
- 12) *Je neexistence zvláštních vnitrostátních regulačních nebo vnitrostátních samoregulačních rámců upravujících nekalé obchodní praktiky problémem v právních rádech, v nichž neexistují?*

⁴⁹

Návrh nařízení o společné evropské právní úpravě prodeje, KOM(2011) 635.

- 13) *Mají opatření pro potírání nekalých obchodních praktik dopady pouze na domácí trhy, nebo také na přeshraniční obchod/poskytování služeb? Pokud ano, vysvětlete, prosím, tento dopad na schopnost Vaší společnosti realizovat přeshraniční obchody. Ústí rozdíl mezi stávajícími vnitrostátními regulačními / samoregulačními rámci v roztržitosti jednotného trhu?*
- 14) *Domníváte se, že by měla být přijata další opatření na úrovni EU?*
- 15) *Má právní úprava, byla-li zavedena, v oblasti nekalých obchodních praktik kladný dopad? Existují možné nevýhody/problémy spojené se zavedením právní úpravy v oblasti nekalých obchodních praktik, např. ukládání neodůvodněných omezení smluvní volnosti? Vysvětlete, prosím.*

4. PROSAZOVÁNÍ PRAVIDEL PROTI NEKALÝM OBCHODNÍM PRAKTIKÁM

4.1. Systémy prosazování na vnitrostátní úrovni

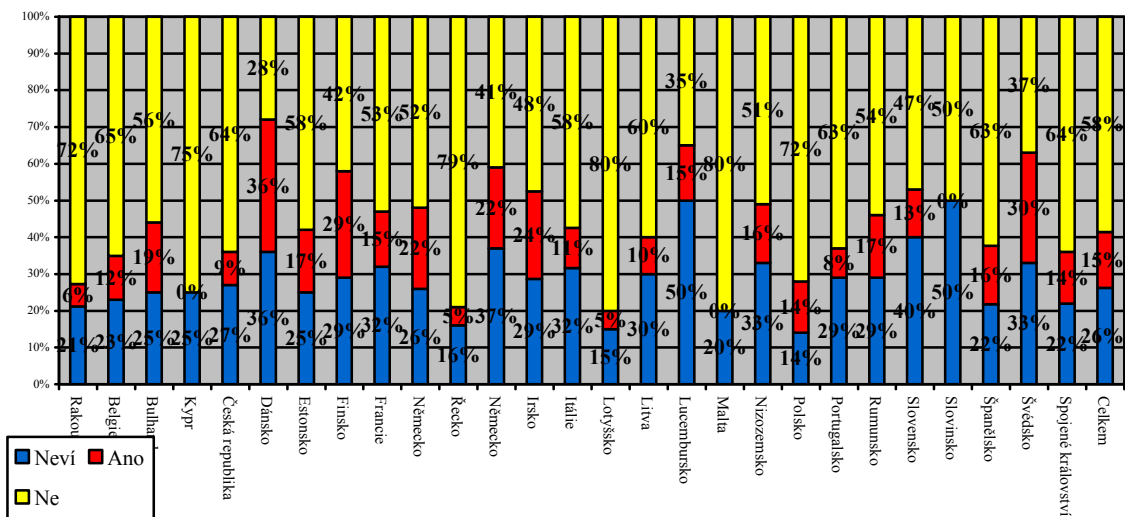
Úroveň ochrany slabší smluvní strany v rámci vztahu mezi podniky se v jednotlivých členských státech liší. Na vnitrostátní úrovni se k potírání nekalých obchodních praktik používají různé systémy prosazování. Zahrnují mimo jiné prostředky soudní nápravy (ve většině členských států), možná opatření ze strany orgánů pro hospodářskou soutěž podle vnitrostátních pravidel pro jednostranné chování (např. ve Španělsku), správní nápravné prostředky (např. ve Francii) a veřejné ochránce práv (např. ve Spojeném království).

Pravomoc orgánů pro prosazování se liší v závislosti na nástroji pro prosazování používaném jednotlivými členskými státy. Některé orgány (např. soudy) nesmějí přijmout anonymní stížnosti, jiné nemohou chránit anonymitu stěžovatelů v průběhu celého řízení (např. orgány pro ochranu hospodářské soutěže v některých členských státech), zatímco třetí kategorie smí zahájit šetření pouze na základě věrohodných podkladů (např. instance Spojeného království podle kodexu praxe pro zásobování obchodů s potravinami a smíšeným zbožím nebo francouzské ministerstvo hospodářství).

Různost přístupů přijatých členskými státy k řešení problematiky nekalých obchodních praktik může vyústit ve značnou roztržitost jednotného trhu. Pro společnosti, zejména malé a střední podniky, je obtížné určit prostředky nápravy, které jsou k dispozici v různých členských státech.

Kromě odlišných přístupů členských států je z nedávné konzultace podniků patrné, že stávající systémy prosazování jsou považovány za nedostatečné (viz [obrázek 1 níže](#)).

Obrázek 1: Jak jsou vnímány stávající systémy pro prosazování z hlediska jejich dostatečnosti v členění podle členských států působení (EBTP, 2012)

To, že obecně neexistují odpovídající systém pro prosazování pravidel na ochranu slabších stran před nekalými obchodními praktikami, brání podle respondentů průzkumu EBTP rozvoji podniků a obchodu, zejména v přeshraničních situacích. To má významný dopad na malé a střední podniky, u nichž je nejméně pravděpodobné, že budou mít k dispozici nezbytné prostředky pro úhradu potenciálně vysokých nákladů právního zastoupení vzhledem ke složitosti těchto řízení a nedostatku znalostí, pokud jde o prosazování svých práv dostupnými prostředky nápravy.

4.2. Systémy pro prosazování na úrovni EU

Jak je vysvětleno výše v oddílu 3.2, v současné době na úrovni EU neexistuje zvláštní systém pro prosazování pravidel na ochranu proti nekalým obchodním praktikám. Existuje však několik meziodvětvových nástrojů, které se týkají soudních sporů obecně, a tudíž i soudních sporů ve věcech nekalých obchodních praktik⁵⁰.

Pokud jde o klamavé marketingové praktiky mezi podniky, Komise v rámci svého přezkumu směrnice 2006/114/ES v roce 2012 oznámila, že bude vytvářet postup spolupráce při prosazování práva⁵¹ s cílem posílit přeshraniční spolupráci a zajistit lepší ochranu vůči nejškodlivějším klamavým marketingovým praktikám.

Jak uvedeno výše, zástupci aktérů v potravinovém dodavatelském řetězci se v rámci Fóra na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového dodavatelského řetězce zabývali také různými možnostmi řešení sporů, pokud jde o prosazování stanovených zásad osvědčené

⁵⁰ Směrnice 2002/8/ES o právní pomoci (jíž se vytváří rámec pro získání právní pomoci v přeshraničních sporech); směrnice 2008/52/ES o mediaci (zajišťující bezproblémovou koordinaci mediace a soudních řízení); nařízení (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (kterým se stanoví, které soudy v EU jsou věcně příslušné pro daný spor a jak se rozsudky z jednoho členského státu uznávají a vykonávají v ostatních členských státech – toto nařízení bylo přepracováno nařízením (EU) č. 1215/2012, jímž se zruší celý zprostředkující postup po uznání a výkonu rozhodnutí); nařízení (ES) č. 1896/2006 a nařízení (ES) č. 861/2007 (jimiž se zavádějí jednotná evropská soudní řízení pro nesporné a malé pohledávky), jakož i výše zmíněné nařízení (ES) č. 593/2008 a nařízení (ES) č. 864/2008, jež vytvářejí právní jistotu, pokud jde o výsledek sporů v Evropě.

⁵¹ COM(2012) 702 final.

praxe. Tento přístup je odvětvově specifický, zatímco tato zelená kniha se zabývá problematikou nekalých obchodních praktik ve vztazích mezi podniky v rámci celého dodavatelského řetězce v oblasti potravinového i nepotravinového zboží za použití přístupu meziodvětvového. Souběžně s konzultací zahájenou prostřednictvím této zelené knihy bude Komise sledovat konkrétní vývoj potravinového dodavatelského řetězce a zahájí práci na posouzení dopadů různých možností, jak zajistit spravedlivé a účinné řešení problematiky nekalých obchodních praktik.

Kromě meziodvětvových nástrojů, které se již k potírání nekalých obchodních praktik používají, může být nezbytné zajistit to, aby ve všech členských státech existoval společný soubor zásad pro prosazování, aby bylo možné řešit různé typy nekalých obchodních praktik uvedených níže v oddíle 5. Řešená problematika by mohla zahrnovat odpovídající prostředek nápravy vůči výše popsanému „faktoru strachu“, například poskytnutím pravomocí příslušným vnitrostátním orgánům k zahajování řízení z moci úřední a k přijímání anonymních stížností. Tento společný soubor zásad pro prosazování by kromě toho mohl rovněž stanovit, že příslušné orgány by byly oprávněny ukládat přiměřené sankce. Ty by mohly zahrnovat například možnost nařídit dodržování poctivých praktik, ukládat náhradu škody, ukládat pokuty s odrazujícím účinkem a zveřejňovat zprávy o svých zjištěních. Stávající vnitrostátní pravidla by mohla poskytnout příklady neúčinnějších systémů pro prosazování, které mají být do tohoto společného souboru zásad pro prosazování zahrnuty.

Otázky:

- 16) *Existují mezi členskými státy významné rozdíly v právním přístupu k úpravě nekalých obchodních praktik? Pokud ano, představují tyto rozdíly překážku pro přeshraniční obchod? Uveďte prosím konkrétní příklady a vyčíslíte dopad v co největším rozsahu.*
- 17) *Do jaké míry by se v případě takových negativních dopadů měl společný přístup EU k prosazování tímto problémem zabývat?*
- 18) *Měly by být příslušným orgánům pro prosazování uděleny pravomoci k šetření, včetně oprávnění zahájit řízení z moci úřední, ukládat sankce a přijímat anonymní stížnosti?*

5. DRUHY NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK

Z výsledků výše popsaných průzkumů a šetření je patrné, že nekalé obchodní praktiky jsou v mnoha členských státech EU vnímány jako běžný jev, přítomný ve vztazích mezi podniky po celém dodavatelském řetězci v oblasti potravinového i nepotravinového zboží. Nadto byly zjištěny a níže jsou popsány různé druhy nekalých obchodních praktik nebo souvisejících problémů. Na základě zásad a příkladů poctivých a nekalých praktik ve vertikálních vztazích v rámci potravinového dodavatelského řetězce, které formulovalo Fórum na vysoké úrovni pro lepší fungování potravinového dodavatelského řetězce, a na základě práce, kterou vykonala Komise ve vztazích mezi podniky v dodavatelském řetězci v oblasti potravinového a nepotravinového zboží, bylo vymezeno sedm druhů nekalých obchodních praktik. Tyto nekalé obchodní praktiky jsou specifikovány níže, což by mohlo napomoci k jejich potírání.

5.1. Nejednoznačné smluvní podmínky

Nejběžnější forma nekalých obchodních praktik (podle výsledků výše zmíněných průzkumů a šetření) vyplývá z nejednoznačných smluvních podmínek, které umožňují ukládat doplňkové závazky slabším smluvním stranám.

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že smluvní strany by měly zajistit, aby práva a povinnosti včetně sankcí byly ve smlouvách stanoveny jasně, transparentně a jednoznačně. Smluvní strany by měly poskytnout přesné a úplné informace o svých obchodních vztazích. To by rovněž mohlo zahrnovat to, že smluvní sankce by měly být přiměřené utrpěné újmě. Smlouvy by měly obsahovat ustanovení, jimiž jsou vymezeny okolnosti a podmínky, za jakých jsou přípustné pozdější změny v nákladech nebo cenách výrobků nebo služeb.

5.2. Neexistence písemných smluv

Musí být zohledněny okolnosti, za nichž se mohou objevit nekalé obchodní praktiky. Nekalé obchodní praktiky se snadněji diktují v případě, že se smlouvy neuzavírají v písemné formě, neboť strany nemají trvalý důkaz o dohodnutých podmínkách.

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že smluvní strany by měly zajistit, aby tyto dohody byly sjednány písemně, ledaže by toto bylo pro jednu nebo pro obě strany neproveditelné. Obsah ústních smluv by měl být po jejich uzavření potvrzen v písemné formě alespoň jednou smluvní stranou.

5.3. Změny smlouvy se zpětnou účinností

Změny se zpětnou účinností, jako jsou odpočty z fakturované částky na úhradu propagačních nákladů, jednostranné slevy na základě prodaných množství, zaváděcí poplatky atd., by se na první pohled mohly jevit jako oprávněné, ale mohly by být i nekalé, jestliže nebyly předem dohodnuty s dostatečnou přesností.

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že podmínky by měly být spravedlivé pro obě strany. Každá dohoda by měla přesně stanovit okolnosti a podrobná pravidla, na základě kterých strany mohou, společně a na základě vyrozumění v řádném předstihu, změnit její podmínky, včetně postupu pro stanovení nezbytného vyrovnání za případné náklady vyplývající z takové smluvní změny vyvolané jednou ze smluvních stran.

5.4. Nepoctivé přenesení obchodního rizika

Některé praktiky by měly být prověřovány bez ohledu na to, zda byly předem dohodnuty, či nikoli.

Významnou kategorií takových praktik je přenesení rizika na druhou stranu, například tak, že odpovědnost za ukradené zboží se uplatní v plném rozsahu k tíži dodavatele (náklady ze zmenšení objemu zboží), přestože obchodník je zpravidla v lepším postavení, aby ve svých prostorách zabránil krádeži nebo ztrátě zboží. Jakmile se však riziko krádeže přeneslo na dodavatele, významně klesá motivace obchodníka k přijetí vhodných preventivních opatření. Další praktiky v této kategorii zahrnují financování vlastní obchodní činnosti druhé strany

(např. náročné investice do nových prodejních míst), povinnost vyrovnat ztráty vzniklé obchodnímu partnerovi nebo významná opoždění plateb.

Jiný druh nekalých obchodních praktik, který si zaslouží pozornost, tvoří zneužívání praktik tzv. „obrácených marží“. Tento model je součástí moderních obchodních modelů mnoha obchodníků a spočívá ve vazání nákupu zboží na některé další služby, které obchodníci dodavatelům fakturují (např. poplatky za propagaci a dopravu, za služby spojené s používáním místa na regálech atd.). Většinou jsou takové praktiky oprávněné. V některých případech však mohou být také nepřiměřené a nekalé: v některých právních rádech v rámci EU (např. ve Francii), soudy rozhodly o tom, že zaváděcí poplatky by se měly považovat za oprávněné pouze v případě, že jsou spojeny se skutečnými službami, jsou přiměřené a jsou účtovány transparentním způsobem.

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že smluvní strany by se měly dohodnout, že každý hospodářský subjekt nese odpovědnost za svá vlastní rizika a nepokusí se nenáležitě přenést své riziko na ostatní strany. Smluvní strany by se měly dohodnout na podmínkách, pokud jde o přispívání na vlastní obchodní činnosti druhé strany a/nebo na její činnosti propagační. Úplaty za oprávněné služby by měly odpovídat jejich hodnotě. Také by se mohlo stanovit, že pokud se obě strany dohodly na zaváděcích poplatcích, měly by tyto poplatky být přiměřené riziku. Smluvní strany by však nikdy neměly požadovat platbu za služby, které nebyly poskytnuty, nebo za zboží, které nebylo dodáno, a nikdy by neměly požadovat platby zjevně nepřiměřené hodnotě/nákladům poskytnuté služby.

5.5. Nepoctivé používání informací

„Nepoctivé“ použití informací jednou smluvní stranou je znakem různých nekalých obchodních praktik. I když je oprávněné, aby smluvní strana požadovala určité informace o nabízených výrobcích, získané údaje by neměly být použity například k vyvinutí vlastního konkurenčního výrobku, který by slabší stranu připravil o výsledky její inovace. Komise zveřejnila studii o hospodářských a právních aspektech souvisejících s použitím a protiprávním přisvojením důvěrných obchodních informací a obchodního tajemství, jakož i o souvisejících řízeních⁵². Další praktiky v této kategorii mohou zahrnovat odepření podpisu dohody o důvěrnosti údajů nebo nedodržení důvěrnosti.

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že informace poskytnuté smluvní straně v rámci obchodního vztahu musí být využívány poctivě (zejména v situacích, kdy obchodní partneři jsou také částečně konkurenty). Mohlo by se také stanovit, že každá strana dohody by měla vynaložit náležitou péči k zajištění toho, aby informace poskytované ostatními stranami byly přesné a neklamavé.

5.6. Nepoctivé ukončení obchodního vztahu

Náhlé a neodůvodněné ukončení obchodního vztahu nebo ukončení bez přiměřené výpovědní lhůty mohou také zakládat významný druh nekalých obchodních praktik. I když ukončení vztahu je součástí podnikatelského života, nemělo by být používáno jako prostředek k šikanování smluvní strany tím, že se toto rozhodnutí odmítne odůvodnit nebo že se nedodrží přiměřená výpovědní lhůta.

⁵² http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/trade_secrets/index_en.htm#maincontentSec1

Poctivý obchodní styk by se mohl vyznačovat tím, že smluvní strany by měly zajistit spravedlivé ukončení smluv. Smlouvy by měly být ukončeny v souladu s rozhodným právem smlouvy, přičemž by se straně, jíž je výpověď dáována, měla dát s dostatečným předstihem, aby mohla získat zpět svou investici.

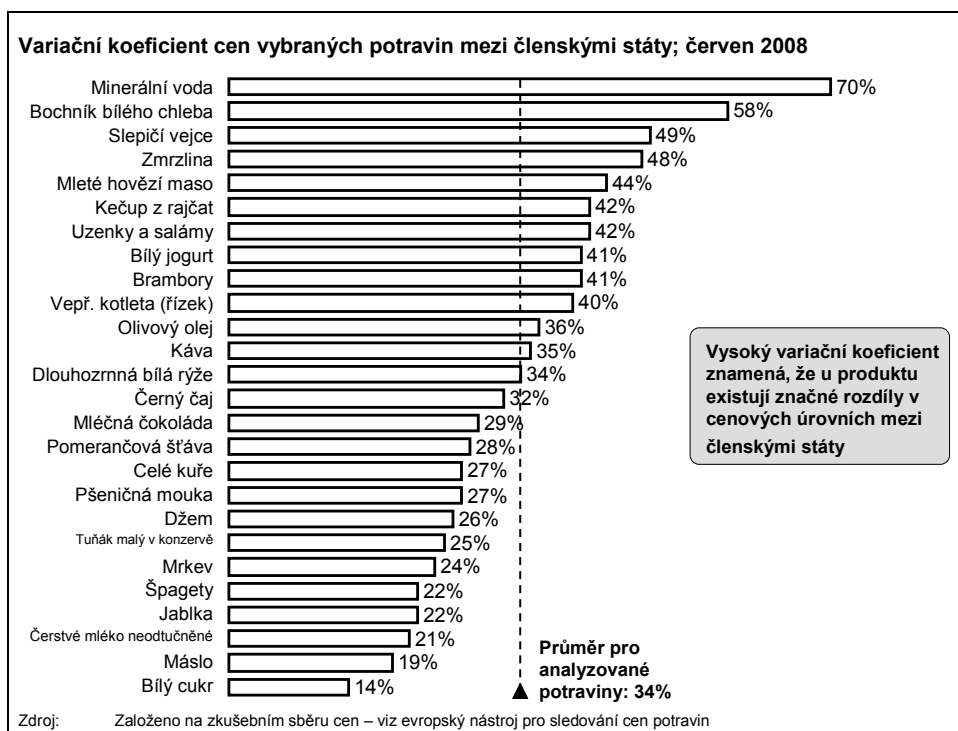
5.7. Teritoriální omezení nabídky

Teritoriální omezení nabídky ukládaná některými nadnárodními dodavateli mohou bránit obchodníkům v přeshraničních nákupech stejného zboží z centrálního místa a v jeho distribuci do jiných členských států⁵³. Významní výrobci značkového zboží, kteří mají faktickou kontrolu na úrovni logistiky nebo velkoobchodu, nemusí mít pravděpodobně žádný přímý zájem na snížení cen a budou sjednávat smlouvy na vnitrostátní úrovni tak, aby cenové rozdíly zachovali. . Obchodníci v maloobchodu na druhou stranu usilují o opatření zboží z nejlevnějších velkoobchodních prodejen nebo poboček dodavatele a vyvíjejí tlak na výrobce tím, že uzavírají smlouvy přímo s konkurenčními dodavateli o nabízení zboží pod značkou distributora. Obchodníci v maloobchodu v malých členských státech tvrdí, že když se snaží o opatřování dodávek od zahraničních velkoobchodníků nebo dokonce přímo od dodavatelů na konkurenceschopnějších a cenově přítažlivějších sousedních trzích, bývají přesměrováni na pobočku příslušnou pro uvedený konkrétní geografický trh nebo na své vnitrostátní velkoobchodníky, kteří mají regionální smlouvy s dodavateli. Taková omezení umožňují štěpení trhu a mohou vést ke značně rozdílným velkoobchodním cenám mezi jednotlivými zeměmi.

Ve sdělení „Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě“ z roku 2009 Komise analyzovala rozptyl v cenových úrovních u vybraných výrobků v rámci členských států⁵⁴.

⁵³ Dovolujeme si upozornit, že teritoriální omezení nabídky v této souvislosti jsou definována jako zákaz pro dodavatele prodávat dalším prodejcům, kteří se sami snaží zásobovat od dodavatele. Za územní omezení dodávek se nepovažuje, pokud je například distributor, kterému bylo přiznáno výhradní území v určité zeměpisné oblasti, chráněn před aktivního prodejem jiných distributorů v této oblasti.

⁵⁴ KOM(2009) 591 v konečném znění.

Například v Irsku se podle informací podaných na zasedání irského parlamentního výboru v únoru 2009 ceny výrobků prodávaných v Irsku a ve Spojeném království mohou lišit až o 130 % a irští obchodníci v maloobchodu jsou nuceni opatřovat si zboží na základě ceníku, který platí pro Irsko. Přestože faktory, jako jsou mzdy a sociální odvody, náklady na energie, daně a logistika, mohou částečně vysvětlit rozdíly spotřebitelských cen mezi jednotlivými trhy u výrobků stejné značky, teritoriální omezení dodávek mohou mít nepříznivý dopad. Podobná studie byla provedena v roce 2012 v Belgii⁵⁵.

Pokud nejsou opodstatněny objektivními důvody efektivity (např. v logistice), jsou taková omezení přeshraničního opatřování zboží způsobila přivodit cenovou diskriminaci na základě země usazení kupujícího. V důsledku toho jsou spotřebitelé negativně dotčeni vyššími cenami a užším výběrem výrobků a nemohou těžit z přístupu k lepším cenám a hladkému fungování jednotného trhu. Technické důvody, jichž se dovolávají dodavatelé (např. označování), mohou být platné v některých případech, avšak nevztahují se obecně na stejné zboží.

5.8. Společné znaky nekalých obchodních praktik

Společným jmenovatelem většiny výše uvedených nekalých obchodních praktik je převod vzniklých nákladů a přesun podnikatelského rizika na slabší stranu. Nepřiměřený nátlak, nemožnost provádět řádné obchodní plánování a nedostatek jasnosti, pokud jde o skutečný obsah smlouvy, vesměs brání optimálnímu rozhodování, vedou ke stlačování marží, což může snižovat schopnost společností k investicím a inovacím.

⁵⁵ SPF Economie, Etude sur les niveaux de prix dans les supermarchés, (Studie o cenových hladinách v supermarketech) únor 2012.

Otázky:

- 19) *Jsou ve výše uvedeném seznamu zachyceny nejvýznamnější nekalé obchodní praktiky? Existují jiné druhy nekalých obchodních praktik?*
- 20) *Mohlo by být účinným prostředkem k řešení tohoto problému sestavení seznamu zakázaných nekalých obchodních praktik? Musel by se takový seznam pravidelně aktualizovat? Existují možná alternativní řešení?*
- 21) *U každé z výše označených nekalých obchodních praktik a možných odpovídajících poctivých praktik laskavě:*
a) *Uveďte, zda s analýzou Komise souhlasíte, či nikoli. Poskytněte případně doplňující informace.*
b) *Vysvětlete, zda odvětví, v němž působíte, je dotčeno danou nekalou obchodní praktikou.*
c) *Vysvětlete, zda by průřezově v různých odvětvích mohla být uplatňována možná odpovídající poctivá praktika?*
d) *Vysvětlete, zda by se daná nekalá obchodní praktika měla zakázat, nebo zda by se měla posuzovat případ od případu.*
- 22) *Pokud jde o teritoriální omezení nabídky, vysvětlete laskavě:*
a) *Co byste považovali za objektivní důvody efektivity, jež by opodstatňovaly, aby dodavatel nedodával určitému zákazníkovi? Proč?*
b) *Jaké by byly výhody a nevýhody zákazu teritoriálních omezení nabídky (ve smyslu definice uvedené výše)? Jaké praktické dopady by měl takový zákaz na budování distribučních systémů společností v Evropě?*
- 23) *Měly by se výše uvedené možné poctivé praktiky zakotvit do odpovídajícího rámce na úrovni EU? Měl by takový přístup nějaké nevýhody?*
- 24) *Pokud se domníváte, že na úrovni EU by se mělo přijmout další opatření, mělo by se jednat o závazný legislativní nástroj? Nebo o nástroj nezávazný? Nebo o samoregulační iniciativu?*

6. OBECNÉ POZNÁMKY

Otázka:

- 25) *Tato zelená kniha se zabývá nekalými obchodními praktikami a poctivostí ve vztazích mezi podniky v dodavatelském řetězci v oblasti potravinového i nepotravinového zboží. Domníváte se, že v ní byly některé důležité otázky opomenuty nebo nedostatečně zdůrazněny?*

7. DALŠÍ KROKY

Komise je odhodlána pokračovat v práci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami a náležitě přihlédne ke všem příspěvkům, jež poskytnou Komisi, s cílem zlepšit fungování a efektivitu dodavatelského řetězce mezi podniky v oblasti potravinového i nepotravinového zboží.

Všechny zúčastněné strany se vyzývají, aby předložily své názory v reakci na výše uvedené otázky. Příspěvky by měla Komise obdržet nejpozději do **30. dubna 2013** na následující adresu: **markt-retail@ec.europa.eu**.

Příspěvky nemusí zahrnovat všechny otázky vznesené v této zelené knize. Proto uveďte prosím jasně, kterých otázek se Váš příspěvek týká. Pokud je to možné, uveďte prosím konkrétní argumenty pro nebo proti možnostem a přístupům uvedeným v tomto dokumentu.

Na základě této zelené knihy a odpovědí, které dostane, oznámí Komise do **poloviny roku 2013** další postup.

Příspěvky budou zveřejněny na internetu. Pro získání informací o zpracování osobních údajů a jednotlivých příspěvků doporučujeme seznámit se s prohlášením o ochraně soukromí připojeným k této zelené knize.